

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Odgovorni urednik:
J a k o b D i m n i k,
učitelj v Ljubljani.

Št. 7. Ljubljana, 1. mal. travna 1894. XXXIV. leto.

Vsebina: M. Janežič: Hospitacija. — Fr. Trošt: Popis priprav in poskusov pri obravnavi beril iz prirodoslovja. — A. Likozar: Opravila v šolski drevnici meseca mal. travna. — Fr. Slanc: Praktična uporaba dr. Houdek & Hervertove prirodoslovne zbirke pri berilih za ljudske šole. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Hospitacija.

Ker vem, da še marsikateri učitelj ni razmišljal o velikej važnosti hospitacij, in da marsikateremu še niso znane velike koristi, katere one učitelju donašajo, namenil sem se nekoliko o njih spregovoriti, želeč, da bi rodil moj članek med zavednim učiteljstvom najboljše sad.

Kakor je vsakemu znano, dobili smo na pripravnici neko pravo za prakso t. j. teorijo in še nekaki obris, nekaki kažipot do prave prakse. Ravno tako smo si pridobili iz raznih knjig in časopisov manj ali več teorije in tudi precej migljajev, kako se pri pouku spretno postopa, a prave prakse si tudi tu še nismo pridobili. Pravi, popolni praksi se moramo vedno vaditi, ne samo nekaj let, tudi ne-le mnogo let, ampak ves čas svojega delovanja — vse življenje.

Razložek pa je, kako se tej praksi vadimo in kako si jo pridobivamo, ali s poskusi in dvomljivimi eksperementi, ali po izkušnjah svojih tovarišev. Vsakdo mi bode pritrdil, da je zadnja tu imenovana pot najboljša in najhitrejša do gori imenovanega smotra.

Te izkušnje pa lahko zvemo od svojega tovariša posrednje, t. j., da se ž njim razgovarjamo o raznem postopanju pri pouku, ali pa neposrednje, t. j., da ga opazujemo v šoli pri njegovem delu. Gotovo je druga pot boljša od prve do zaželjenega nam smotra in po tej poti hoditi, omogočijo nam le hospitacije.

Pri hospitacijah namreč vidimo: kako se po tej ali onej teoriji v šoli postopa, kako v tem ali onem slučaju z učenci postopamo, in katerih sredstev se moramo posluževati, da z gotovostjo dosežemo ta ali oni stavljeni si smoter. Tedaj vidimo, kako ima učitelj snov raznovrstna, kako jo razvija in nazorno poučuje, kako stavi vprašanja, deluje na mišljenje in izražanje mislij in kako vse uporablja. Res zanimivo in poučno je videti, kako učitelj krmi svoj čolniček ter se bolj ali manj srečno in spretno ogiblje raznih zaprek in ovir in kako jih tudi premaguje. Omeniti pa moram, da učitelj, kateri dá hospitacijo, naj se dobro pripravi za pouk, saj pripraviti se mora sploh vsakokrat, a učence tvarini priučiti in potem isto (tvarino) pri hospitaciji še enkrat kot učencem že neznano podajati, to pa — ne gre, ni zanimivo, pa tudi ne poučno. Tedaj, kar pri hospitacijah na novo jemljemo, bodi res novo, kar pa ponavljamo, pa ponavljajmo!

Koliko si učitelj, ki pazno sledi pouku, lahko priuči, vidi se najbolje iz tvarine, katera se vzame že pri eni taki hospitaciji. Omeniti hočem le podano tvarino prvih treh hospitacij preteklega šol. leta.

Nova enorazrednica pri Sv. Trojici (2 oddelka višje skupine; drugi oddelek le z 2 učencema):

Računstvo: (I. oddel.) Seštevanje in odštevanje do števila 70 iz II. računice; (II. oddel.) pismeno množenje z uporabnimi nalogami iz III. računice.

Jezikovni nauk: Čitanje, ponovitev vsebine in slovnična obravnava berilnega sestavka „Kaj dobivamo iz gozda.“

Lepopisje: Pokončna pisava.

Enorazrednica v Pečah (2 oddelka višje skupine):

Računstvo: (I. oddel.) Pismeno odštevanje z uporabnimi nalogami iz III. računice; (II. oddel.) ustmeno in pismeno razštevanje z uporabnimi nalogami iz IV. računice.

Prirodoslovje: (II. oddel.) Hlapenje (Pojm in razlika mej parjenjem in hlapenjem).

Zemljepis: (I. oddel.) Politična občina kot priprava k čitanji zemljevidov.

Zgodovina: Marija Terezija (Pragmatična sankcija).

Dvorazrednica v Moravčah (II. oddelek II. razreda):

Računstvo: Množenje desetinskih števil z uporabnimi nalogami iz IV. računice.

Prirodopisje: Žolne.

Jezikovni nauk: „Primerjava sesalcev s pticami“ kot priprava za spisovno nalogo. Izdelek spisovne naloge.

Vprašam le: Ni li to veliko tvarine za 3 poldneve, in v kolikih letih si učitelj imel priliko pri raznih konferencah in zborovanjih deležen biti obravnava tolike in tako različne tvarine?

Z hospitacijo naj bode vselej takoj po pouku kritika v zvezi.

Pri kritiki ti tovariši, kot tvoji znanci in najbližji sosedje, odkritosrčno, a ne žaljivo pokažejo vse hibe, katere si storil, kar se pri raznih zborovanjih vsakokrat ne zgodi. Kritika je sicer malo grenka, pa je — zdravilo, katero te spodbuja in ti daje moč, da zamoreš razne hibe iz svojega delovanja odpraviti.

Vsako trditev pri kritiki je pa treba utemeljiti. Tako pridejo v razgovor tudi razne izkušnje iz šolskega delovanja, katere nam nudijo priliko k posrednji pridobitvi prakse t. j., kakor sem že prej omenil, z razgovorom o raznem postopanju pri pouku.

Hospitacije imajo pa še drugo vrednost.

Vspehe in razne uzorne naprave stavi si namreč učitelj v izgled in želi tudi on to doseči.

Tako se mu vzbuja želja po nasledovanji, morda še celo želja po tekmovanji, kar ga napeljuje in vsposodbuja k vstrajni delavnosti, pa tudi, ko vidi vspehe, daje veselje do dela.

Vzroke raznih nevspehov pri pouku in vzgoji išče; več ali manj najde jih tudi pri sebi. Tako se vadi spoznavati sebe, svojo dobro in slabo stran, spoznava pa tudi težkoto in odgovornost, kakor tudi lepoto učiteljskega stanu. Spozna, da ni navaden delavec, spozna, da njegov stan je vzvišen — on — ljubi svoj stan. Tej ljubezni pa ni nobeno delo pretežko, noben trud prevelik, ki vodi k dobremu vspehu k časti in povzdigi učiteljskega stanu. Kdor pa ljubi svoj stan, ljubi tudi svoje tovariše ter se ogiblje vsemu, kar bi imelo škodovati časti in ugledu tovariševi, on goji toliko potrebno slogo.

Tako sem naštel nekaj koristij, katere hospitacije donajajo posameznemu učitelju in učiteljstvu sploh. Bojim se pa, da morda še kateri neče sprevideti važnosti hospitacij, takemu kličem — poskusi!

Tudi je mogoče, da se ta ali oni čuti že dovolj praktičnega, ter se mu zaradi tega zde hospitacije nepotrebne

Kdor je tak, ta naj se usmili nas drugih in naj pokaže svojo spretnost. Hvaležni mu bodemo mi, hvaležen ves stan, ker storil ne bode le nam mnogo uslug, ampak vsemu učiteljskemu stanu; čim več dobrih učiteljev, tem večja čast za učiteljski stan, za stan, katerega oni, kateri si je z velikim trudom pridobil popolno prakso, gotovo ljubi.

Dalje je mogoče, da se ta ali oni ne čuti še dovolj spretnega ter se boji kritike.

Ravno takemu bodo hospitacije največ koristile. Sprevidel bode, da ni tako nespreten, da njegovi vspehi niso tako mali, kakor si jih domišlja in to mu bode dajalo veselje in moč, da bode še vstrajneje deloval. Ako ima pa v svojem delovanju res kaj pomankljivega, bode gotovo skušal to popraviti, hospitacije mu bodo zopet v hasen.

Nihče naj se tudi ne izgovarja, da ne more vstrpeti stroškov, katere povzročijo hospitacije. Res imamo borne plače, a priprosto kosilce za 5 - 10 oseb, lahko že vsak enkrat v letu žrtvuje v svoj in svojih tovarišev napredek.

Ne izgovarjajmo se tedaj, ampak delajmo!

Prosti četrtki so tu, darujmo jih v svoj in ljubega stanu napredek!

Pokažimo, da se ne sramujemo in ne strašimo pokazati svojih vspehov niti učitelju-pedagogu, kot strogemu pa razumnemu kritiku, kateri se ne da mamiti z nekolikim navideznim znanjem. S tem svetu pokažemo, da storimo kar moremo, če pa vendar le ljudi ne zadovoljimo, krivi nismo mi, ampak druge okolščine - morda - človek - sam.

Tovariši, na delo -- hospitujmo!

M. Janežič-Peče.

Popis priprav in poskusov pri obravnavi beril iz prirodoslovja.

(Dalje.)

Kovno ali kovaško železo se še mnogovrstnejše porabi kakor lito železo. Teško je naštetih vse slučaje, kjer nam kovno železo koristi. Skorej vsi kovaški in ključavničarski izdelki so iz kovnega železa. Izdelujejo pluge, motike, lopate in mnogo drugega kmetijskega orodja; kujejo žeblice, podkve itd. Največ ga porabijo za železniške šine, kotle, stroje, oklepnice (Panzenschiffe), ki imajo nekatere po več kot $\frac{1}{2}$ m debel železen oklep. Iz kovnega železa zvaljajo pločevino in vlečejo zvež ali žico, iz katere zopet žične žeblice delajo. - Za pločevino zvaljati imajo močno stojalo z nasprotno se premikajočimi valjarji, od katerih spodnji bolj narazen stojé, višji pa ali na družih stojalih so pa bližje skupaj postavljeni. Delavec vzame žareči kos železa, ga vtakne s kleščami med spodnja valjarja, ki ga ploščnato raztegneta, a na drugi strani prime ploščo drugi delavec ter jo položi med višja valjarja. Potem dobi zopet prvi ploščo in jo dene še med ožjo odprtino in tako gre naprej, da zadobi ploščevina zaželjeno debelost. Jednako se dela zvež, le da so valjarji na mnogih krajih okroglo vglobljeni. V te kraje se vtikuje razbeljeni kos železa ali se pa skozi luknjice v jeklenih ploščah vleče. [Pokaži podobe tacih strojev.]

6. Na podoben način, kakor kovno železo, napravlja se jeklo iz litega ali pa iz kovnega železa. Jeklo je trdo železo, ki je tudi kovno in varljivo. - Ako se jeklo razbeli in potem urno ohladi v mrzli vodi, se močno vtrdi. Kovač pravi, da jeklo kalí. Držim navadno pletilko (Stricknadel) v plamen vinskega eveta, da se razbeli in jo potem urno pogreznem v mrzlo vodo, postane tako krhka, da se takoj zlomi, ako jo vtaknem v ozko špranjo in upognem. Osnažim pletilke s steklenim

popirjem in držim na plamenu, vidimo, da najpred porumeni, nato postane zlato rumena, potem zaporedoma škrlatasta, vijolčasta, modra in naposled črnkastosiva. Polagoma ohlajena igla se ne bo več zlomila, ako jo pripognem, ampak zavrnila, kakor je poprej stala. To lastnost jeklenih reči imenujemo prožnost. Pri vsaki prej omenjeni barvi zadobi jeklo drugo trdoto in prožnost, tako, da je najtrše in najkrhkejše kadar je rumeno; najbolj mehko in najprožnejše, kadar je modro. Žareče zgubi prožnost. Jeklarji določijo na ta način trdoto in prožnost orodja, ki ga izdelujejo. Delajo kose, srpe, nože, žage, svedre, pile in mnogo družega orodja; v tovarnah pa razno vojno orožje.

A ne le jeklo, tudi druge telesnine so prožne. N. pr. gumilastika ali kavčuk (žoge, preramnice), ribja kost, slonova kost in mnogo drugih reči, še celo steklo, kar opazimo na tankih šipah. — Ovijem železno žico (struno od glasovirja) okoli svinčnika, dobim zavito vzmet, katera se da precej podaljšati, ako jo potegnem. Spustim na jednom konci, se skrajša v prejšnjo dolgost. Ako jo pa zelo daleč raztegnem, ne povrne se več v prvotno dolgost, ampak ostane daljša. Telesnine so tedaj le do gotove meje prožne. — Prožnost se porablja na mnogovrstne načine v gospodarstvu, obrtih in umetnijah. V žepnih in drugih urah goni napeta jeklena vzmet kolesje. Nekatera vrata se z prožno napravo same zapirajo. Ključavnice, vrtné škarje, žepni noži imajo prožne vzmete. Pisalna peresa so tudi prožna. Ko še pušk niso poznali, so streljali z napetimi lesenimi loki. [Pokaži učencem vzmet žepne ure, zaprto ključavnico, vrtné škarje, žepni nož, ribjo kost (Fischbein), kako reč iz kavčuka itd. Pri vseh teh rečeh poskušaj prožnost.] V doslej navedenih slučajih služi prožnost kot gonilna moč. — Da steklenico dobro zamašimo, potisnemo v vrat zamaške iz plutevine ali iz kavčuka. Tukaj služi prožnost, da se reči dobro stisnejo. Leseno pipo pri sodu ovijemo s predivom, da se čepu bolje prileže. — Kočije imajo peresa, zaradi katerih se zmanjšajo udarci, če vozimo po kameniti cesti. V isti namen blazinimo tudi sedala na stolih in kočijah. Na senenem vozu se je prijetnejše voziti, kot na praznem. Steklene reči zavijamo pri pošiljatvi v slamo, seno, papirne odrezke, da se zmanjšujejo udarci. Pri železniških vozovih zabranijo hude udarce železne plošče, za katerimi so močna jeklena peresa. [Narisaj tak voz ali pa pokaži model.]

7. Marsikdo je opazil, da se pil, svedrov in družega jeklenega orodja, ako jih dolgo časa rabimo, rada prime železna pilovina. Še raje potegne železne reči na-sé v začetku imenovana železna ruda magnetovec. Drgnem s tako rudo nož ali kako drugo jekleno reč, bo tudi ta to lastnost dobila. [Ako imaš magnetovec, napravi omenjeni poskus.] -- Tukaj imam podkvi podobno jeklo. Približam ga pisalnim peresom, držalu z jekleno pušico, nožu, igli in drugim železnim rečem,

bo iste na-se potegnilo. Tako jeklo, ki ima lastnost železne in jeklene reči privlačiti in držati, imenujemo magnet. Móči, ki je v magnetu, pravi se magnetizem. Drgnem s takim magnetom nož, bo tudi ta postal magnetičen. [Stori to na nekaterih nožih učencev.] — Zdaj bom drgnil navadni žrebelj, ga približam igli, a ne bo se ga prijela. Mehko železo tedaj ne obdrži magnetizma. — Dotaknem se z magnetom reči iz družih kovin, se ne bo nobena prijela. Magnet privlači samo železne reči. [Za 3. in 4. šolsko leto je dovolj o magnetizmu.]

8. Videli smo, da magnet železne reči privlači, ako se jim bliža. Spustim iz roke pero, kredo, gobo, sploh kar z njo primem, bo padlo na tla. Sadje pada z drevesa; deževne kaplje, snežnice, toča padajo z zraka na zemljo itd. Kamen se vrne na zemljo, vrzi ga še tako visoko v zrak. S kratka, skušnja nas uči, da pade vsako telo na zemljo, če ga nič ne ovira. Prisiljeni smo tedaj misliti, da zemlja ná-se vleče telesa, kakor magnet železo. Silo, s katero zemlja ná-se vleče telesa, imenujemo težnost. Vsa telesa so težna. Oblaki sicer ne padajo na zemljo in dim se vzdiguje kvišku; pa tudi oblaki in dim so težni, ker plavajo in se vzdigujejo v zraku, kakor les v vodi.

Postavim na roko razne uteže ali druge reči, ne bodo na tla padli, ker jih roka zadržuje, a tlačijo na roko več ali manj. Tlak teles na podlago zove se njegova teža.

Privežem na nit žrebelj, bo isti nit napel in pokazal smer, kamor pade telo, ako ga izpustim. Smer prosto padajočega telesa imenujemo navpično ali vertikalno smer. — Stebri, stolpi, zidovje morajo stati navpik, da se ne porušijo. Navpično črto določujejo zidarji sè svinčnico ali plajbo.

[V predstoječem gradivu za berilo „železo“ obravnaval sem železo kot prirodnino (nahajanje, dobivanje, nekatere lastnosti, korist, uporaba), krhka, raztezna in prožna telesa; osnovni pojmi magnetizma, težnost (Schwerkraft), težo (Schwere) in vertikalno smer.]

(Dalje prih.)

Fr. Trošt — Vodice.

Opravila v šolski drevesnici meseca mal. travna.

Kar še nisi pocepil v roki meseca sušca, nadaljaj pridno v prvi polovici t. m. Konec meseca bode pa že za cepitev za lub. Nekaj drevesec pusti do konec t. m., da jih potem pocepiš za lub, da tako učence seznaníš tudi s tem načinom, ker je najložji in se tudi najraje prime.

Skušaj, da dobiš ta mesec nekaj češpljevih koreninčnih poganjkov 2 do 3 cm debelih in jih vsadi kar v drevesnico. Češplje izgojujemo po največ le iz koreninčnih poganjkov. Ako imaš češpljeve cepove

hranjene, jih lahko, ko malo ozelene, pocepiš še letos za lub, drugače pa prihodnjo spomlad. Češplja se na drug način nič kaj rada ne prime in to le prav zgodaj spomladi, a za lub pa vsaka. Cepljene češplje so veliko boljše, ker prej, raje in obilneje rode, kakor necepljene. S cepljenjem za lub vzgojimo v dveh letih češplje s prav lepimi kronami in tretje leto nam že rodé.

Pri jedno- in dveletnih cepljencih, kojim smo že prej vse stranske mladike prerezali, pogledjmo, ali nam je pognalo vrhno oko, ali je morda ozeblo. Ako ni ozeblo, se glavna mladika kar pusti, se nič ne skrajša; ako je pa glavna mladika ozebla, se mora skrajšati do prvega očesa, ki je zadosti krepko pognalo, da tako odstranimo ves zmrzel les.

Tri letne cepljence, ki so že dosti močni, pocepimo z vrsto, katero hočemo vzgojiti. Cepi se navadno 1.9 m do 2 m visoko. Cepovi pri drugi cepitvi naj imajo pet ali šest očes. Vse stranske mladike se morajo prej odstraniti. Drevesca, katera še v treh letih niso dosti močna za drugo cepitev, se skrajšajo na 2.1 m, ako so bila večja, ako ne, se pustijo na miru. Pri takih bomo vzgojevali krono brez dvojne cepitve. Pri parmeni je ta način prav priporočljiv.

Če imamo hruške cepljene prvič z normansko moštnico, moramo na vsak način še enkrat cepiti in sicer, ali nekoliko nižje, ali pa počakamo še eno leto, da dobimo zadosti močno in visoko drevesce. Ako cepimo še le četrto leto, potem moramo drevesce oddati z jednoletno krono. Kdor hoče imeti pol visoko debelno drevje, pa lahko cepi drugič 1.2 do 1.5 m visoko.

Kdor hoče vzgojevati tudi pritlično sadje, naj si naroči za vzgojo pritličnih jabolk vsaj jedno materno drevo od Ivanovega jabolka, od katerega si potem lahko vzgoji zadosti podlag za pritlične jablane. Za pritlične hruške naj si pa dobi potaknencev od kuten. Potaknenci so jednoletne 20 cm dolge kutine mladike, katere se potaknejo v prav gnojno in rahlo zemljo tako, da je vrhni pop ravno tik z zemljo. Potaknenci se tako narežejo, da je spodaj mladika odrezana vodoravno tikoma pod očesom in zgoraj na pošev nad očesom. Še hitreje se dobe podlage za pritlične hruške, ako je v bližini kak kutin grm, da se nakopljejo že vkoreninčeni poganjki, kar se pri vsakem grmu najde. Take okoreninčene podlage lahko precej cepimo in sicer vedno z isto vrsto, katero hočemo vzgojiti. Pri pritličnem drevju imamo le jedno cepitev.

Dvojna cepitev se rabi le pri vzgoji visoko debelih hrušk in jabolk. Prva cepitev pri teh dveh vrstah nam služi izključno le zato, da dobimo hitro ravna in močna drevesca. Črešnja, češplja in marelica se nikdar ne cepi pri tleh, ampak vedno v višavi, v kateri hočemo krono vzgojiti, zato odpade dvojna cepitev. Marelice je najbolje cepiti na češplje, ker na češplje cepljena mareličina debela veliko več

let ostanejo, kakor pa na marelicah. Za lub cepljene marelice na češplje se vsaka cepitev sponese. Cépi se lahko do srede vel. travna, ako imamo cepove pravilno hranjene.

A. Likozar.

Praktična uporaba dr. Houdek & Hervertove prirodoslovne zbirke pri berilih za ljudske šole.

(Dalje.)

Torej v opazovanju narave v pravem pojmovanju natornih sil, ne v brezmiselni površni preobložitvi mladine s prirodoslovnimi učnimi poskusi, je jedro formalne strani tega pouka! Da pa to dosežemo, treba se je pri izbiranju prirodoslovnih učnih pripomočkov ozirati le na take aparate, ki so v vseh svojih delih mladini umljivi, ker aparati so v formalnem oziru le tolike vrednosti, kolikor zamorejo gojence k opazovanju in pojmovanju narave voditi. Vsi in še tako umetno sestavljeni aparati vendar ne zamorejo narave nadomestovati, nego so le pripomočki k pravemu pojmovanju njenega bistva; pravi in jedini predmet prirodoslovnega pouka je vendar le narava sama v svoji tvorbi po videznih in deloma nevideznih, neizpremenljivih silah. Aparat je mrtva stvar brez vsakoršne vrednosti, ako nas ne vzbuja k opazovanju pravega objekta — narave same. Vse kar se torej zamore z aparati doseči, je, da nas podpirajo pri spoznavanju narave in nam vzbujajo željo na raznolikih njenih predmetih taisto opazovati, kar nam je pokazal aparat. Clovek v novejši dobi podal se je v svojem strastnem hrepenenju po telesnem blagočutju v neko megleno sebičnost in na konci svojega trudapolnega teženja še le spoznal, da okrogel trebušček in svilnata roba mu vendar ne uteši vseh želja, po katerih hrepeni boljša njegova stran v času, kadar obrne oko na samega sebe. Korak za korakom izgublja blažilni upljiv srca svojo moč, to je očeviden psihološki fakt. Tu in tam nam zadoni včasi na ušesi kot glas vpijočega v puščavi, da je pri novodobnem človeku srce pepeljušica. Gospoda moja! ta glas je opravičen; žalibog, da odmeva le v posameznikih, a ne v človeštvu celem. Ozrimo se na katero koli, veliko ali malo človeško družbo, povsod se nam njih deviza nasproti blesti „naprej“. „Fortschrittlerjev“ je v vsakem kotičku dovolj. Vse hoče naprej, a kam, kaj pomeni njihov „naprej“? Nič drugzega, nego naprej za kruhom; naprej za izpolnitvijo samoprídrih želja!“ Celo pod blestečo devizo „narodno gospodarstvo“ skriva se marsikatera samoprídrih, ki stoji višjim človeškim težnjam, samozavesti: „narod smo“, „človek sem“, diametralno nasproti. Da me, častita gospoda prav umevate, jaz tu ne mislim osobito naše narodno gospodarstvo, nego na-

rodno gospodarstvo sploh v svetovnem pomenu. Kako pa to na boljše obrniti? Stvar je težavna. Tu gre za preobrat jedra zastarelih človeških teženj. Jaz si nikakor ne usojam imeti za ta preobrat potrebnih močij; izjavljam le svoje prepričanje in to ne v svojo, nego v občo korist, kot najmanjši faktor, ki si je kot narodni učitelj svest svojih dolžnosti težiti po pravem napredku naroda.

Vrnimo se nazaj v naše domovje, v pristno naravo, od katere smo se v teku časa odtujili; poznamo je žalibog le toliko, kolikor nam služi za izpolnitev telesnih želja in še tu celo kopo ljudi pri spoznavanju domovine zavest zapušča. Spoznavajmo svoje domovje — naravo — v njenej čudapolnej tvorbi po večno neizpremenljivih zakonih; spoznavajmo razmerje med naravo in našo samozavestjo, med pristno natoro in nami, ki mislimo, da smo vse, a smo v svetovnem procesu vendar le mala trohica. Od pravega istinitega pojmovanja tega razmerja med nami in naravo odvisni so etični temeljni stavki, odvisen pravi napredek in sreča posamnega naroda, kakor človeštva sploh. Težeči po spoznavanju tega razmerja, dvigovali bodemo našo mladino korak za korakom na višjo stopnjo izobraženosti. Nevidezno, kakor je srcé v hrepenenji po telesnem blagostanji minevalo, nevidezno pričelo bode zopet svoj blažilni upliv razširjati v napredek in srečo naroda. — To je po mojem skromnem mnenji prirodoslovnega pouka formalna stran, ako temu še pridenem, da pouk o prirodoslovju vse čute k soglasnemu delovanju vzbuja, k pozornosti, k opazovanju narave navaja, logično mišljenje krepi in domišljijo oživlja.

Poglejmo si sedaj praktično vrednost prirodoslovnega pouka! Zelo važna je in z ozirom na to, da mora človek imeti v prvo zdravo telo, da zamore zdravo srce in duh po višjem hrepeneti, tem važnejša, ker nam osobito pravo spoznanje narave še le omogoči njene moči v našo telesno korist uporabljati. Znanje prirodoslovja nam kaže pota, kako povzdigniti kmetijstvo, obrtnijo in marsikatero drugo človeških podjetij. Zelo velike praktične vrednosti pa je pouk o prirodoslovju tudi kot sredstvo v zatiranje praznoverstva in drugih takih predsodkov. Duševna tmina, v katerej zdihuje narod v tem oziru in nehote samega sebe osramoti in ponižuje, — je grozna. Naj mi bode dovoljeno izmed tisočerih dokazov navesti jeden tragikomičen prizor. Ni še davno tega, kar sem ob hudem vremenu slučajno prišel v družbo nekaterih kmetov. Jela je toča padati! Jeden kmetovalcev se je poprej mirno z drugimi pogovarjal, vstane tu hipoma in se prične kakor blazen pri vseh bogovih, svetnikih in hudih duhovih rotiti, da on ni toče naredil. On stoji namreč na slabem glasu, da je v tej umetelnosti zelo spreten in da je uže večkrat svoje sosede s točo poškodoval. Jaz ga zavrnem zavoljo napačnega babjeverstva, a pravo sem pogodil. Sedaj je bil še le ogenj v strehi. Srdit napade mene: „Kaj, Vi ste učitelj, pa ne ve-

rujete, da znajo nekateri ljudje točo delati? Sramota za Vas! Jaz pa poznam več takih, ki jo znajo delati, a jaz je še nisem nikdar naredil, je sploh delati ne znam, pa ko bi jo znal, bi tacega bore učitelja še pogledal ne.“ Mene te besede seveda niso užalile, potrpel sem, da se zopet pomiri. Ko mu je naposled po nevihti ohlajen zrak krog njegovih slamnatih možgan pihljaj, ohladila se je njegova razburjenost in poslušal me je, dasi tudi nekoliko neverno, ko sem mu pričel tolmačiti, kako ne on in drugi odličnjaki njegove vrste točo delajo, nego kako narava točo dela. Poslušali so me vsi navidezno mirno in me debelo gledali. Ko pa svoj govor nekoliko ustavim, poreče mi jeden iz moje družbe z modrimi in samosvestimi besedami: „Gospod, pa kadar toča gre, je vender najboljše, če se brana narobe obrne!“ Tableau!! Sedaj sem pa jaz pričel debelo gledati. To je bil najlepši dokaz, kako so se moje besede temu novemu veleumu globoko v možgane zabodle.

Tu vidimo, da je za iztrebljenje takih vraž in predsodkov s plodnosnim prirodoslovnim poukom treba pri mladini pričeti; na odrasle ima šola premalo upliva, ker nima priložnosti svojega upliva razvijati. Slučajni pogovori z odraslimi, ako se zgodi to kar tako mimogrede, ostanejo brez pravega haska. Zastarele ideje so, kakor zastarela navada železna srajca in to je tudi psihologičen fakt.

Pri takih in enakih prizorih spoznali bi celo taisti, ki nam hočejo pouk v realijah kolikor mogoče omejiti, ali pa celo iz narodnih šol odpraviti, kako nujno je potreben, ako naj narod v pravem pomenu besede vsestransko napreduje. — Oziraje se torej na pridroslovnega pouka formalno in praktično stran in oziraje se na vsebino učnega gradiva iz prirodoslovja, poskušal bodem v ta namen potrebne aparate navesti.

V nastopnem navedel bodem vse aparate iz dr. Houdekove & Hervertove zbirke, kateri so za obravnavanje in utemeljitev prirodoslovnih učnih slik neobhodno potrebni in sicer potrebni po vsebini prirodoslovnega gradiva v naših učnih knjigah (II., III. in IV. Berilo.)

Za druge potrebne učne slike, katerih v naših berilih še tu in tam nedostaje, določeval ne bodem potrebnih aparatov, ker bi to presegalo meje moje današnje uloge.

Po mojem mnenji uporabljati bi se torej morali nastopni aparati iz dr. Houdekove in Hervertove prirodoslovne zbirke in sicer za obravnavanje prirodoslovnega gradiva v **II. Berilu**.

Pri branju št. 120. Zrak: Steklenica z livnikom: Steklen livnik s plutovim zamaškom vtaknjen je neprodušno v stekleničen vrat. Ako vlijemo vode v livnik, ne teče voda v steklenico, pač pa teče, ako zamašek toliko odmašimo, da more uhajati zrak. Pokalica.

121. Veter: Papirnat vzorec Montgolfierjevega zrakoplava. Karteški potaplavec.

Za berila prirodoslovne vsebine v II. Berilu odločil zavoljo tega nisem iz dr. Haudekove in Herbertove zbirke več aparatov, ker se vse drugo more s priprostimi pripravami in poskusi utemeljiti. **Fr. Slanc.**

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Stopič. Dolgo že niste dobili nikakega poročila od tu. Naj Vam danes povem, da smo otvorili z letom 1893/4. na tukajšnji šoli deški rokotvorni pouk z dovoljenjem v. c. kr. dež. šolskega sveta in sicer v mizarstvu in rezbarstvu. Poučuje se 12 učencev iz ponavljalne šole po 6 ur na teden. Skoraj vsi učenci kažejo veliko veselja do dela. Poučuje se po navodilu prve dunajske delarne. Začetek je bil težak, a vsaka nova vaja gre lažje in se tudi boljše izdeluje, ker privaja učencu več ročnosti. Pouk se vrši v šolski sobi, ker delavnice ni. Mogoče, da jo še kdaj dobimo.

Naj še dodam, da je na tukajšnji razdeljeni jednorazrednici vsakdanjih in ponavljalnih šolarjev črez 400. Vsakdanjo šolo obiskujočih je črez 300 učencev. Že število samo kaže, da ni mogoče učne tvarine vse prebavati, in da ni moč postavnega cilja doseči. Zato je prosil tuk. krajni šol. svet v. c. kr. deželni šolski svet razširjenja tukajšnje šole v dvorazrednico in dobil odgovor, da naj se posvetuje, če bi ne bilo umestneje zunaj kje kako jednorazrednico postaviti. Ljudem seveda to ni všeč; a mi mislimo, da pri tolikem številu otrok bi potrebovali pač oboje, kar bi bilo tudi postavno. Težko bo pa izvesti to sedaj, ker je novi ministerski ukaz zapovedal celej politični občini skrbeti za vse šole iste občine, in tako se marsikaj v občini ne bo dovolilo, kar bo krajni šolski svet sklenil, kar pa do sedaj ni bilo, ko so šolske občine skrbele za svoje šole.

Iz Istre. Dné 15. pros. t. l. bila je v Kopru okrajna učiteljska konferencija pod vodstvom v. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika g. Jos. Kažuh-a. Zborovanje počastil je sè svojo navzočnostjo v. c. kr. okrajni glavar, blagorodni g. A. Schaffenhauer-Neys. — Najiminitnejši točki dnevnega reda bili sta: volitev zastopnika v okrajni šolski svet in razprava, kako bi se vpeljala pokončna pisava v tuokrajne ljudske šole.

Zastopnikom učiteljstva v okrajni šolski svet je bil izvoljen italijanski učitelj Ant. Cumar (C=K). Pri prvotnem glasovanju dobil je prof. F. Frankovič večino glasov, ker so se glasovi učiteljev italijanske narodnosti cepili. Ker pa ni bila večina glasov za prof. Frankoviča absolutna, sledila je ožja volitev, pri kateri je dobil večino glasov A. Cumar. — K razpravi o pokončni pisavi razdelila se je skupščina v slovensko in italijansko sekcijo. V slovenski sekciji poročal je nadučitelj Berno Bekar o pokončni pisavi sploh, povdarjajoč njene prednosti pred poševno. Referat je bil zanimiv posebno zato, ker se je g. referent opiral na lastne izkušnje. Po kratki debati sprejmejo se predlogi F. Finšger-ja, kojih kratka vsebina je ta-le: S poukom v pokončni pisavi pričeti je le s prvim šolskim letom; določiti naj se doba, v kateri pokončna pisava ni obvezna, temveč se le priporoča v vpeljavo; po preteku te dobe naj se na temelji izkušenj nadaljno ukrene; vsakej šoli naj se preskrbi dobro navodilo o pokončni pisavi; poseben odbor naj določi za vse šole jednake oblike pismenih znamenj, vpeljejo naj se jednake pisanke in Začetnica s pokončno pisavo.

Dné 30. pros. t. l. prešel je naš deželni zbor vkljub krepkemu uporju manjšine preko prošenj 78 slovenskih in italijanskih učiteljev in učiteljic za povišanje plače na dnevni red. Človeka bi že ne peklo toliko, da se je prezrla ta skromna in opravičena

prošnja, da nam ni očital zastopnik Gambini, da nismo marljivi, da ne vršimo vestno svojih dolžnosti, da se ne vedemo dostojno, da ne kažemo isterskega patriotizma. Dobro vemo, komu veljajo ta povsem neopravičena predbacivanja, a preziramo jih! G. Gambini pa naj blagovoli pred vsem povedati, kakšne barve je isterski patriotizem! Čudno je, da nas naša višja oblastva še trpijo in da še niso odredila splošne disciplinarne preiskave o grehah, katere nam podtika zastopnik Gambini. Res je, g. urednik, da je priložil prof. Šuklje g. kolegom na Kranjskem gorko klofuto, toda advokat Gambini ga vendar nadkri-ljuje. On bije kar s pestmi!

V iste sednici sprejela je večina še dve drugi zakonski osnovi, ki bosta na obiskovanje, posebno ubožnejših slovanskih otrok, jako neugodno vplivali. Prva je naperjena proti posilnemu obiskovanju šole, druga pa določuje, da je za vsakega šolodolžnega otroka plačevati starišem, če bi bili pa stariši revni, dotični občini po 6 kron na leto. Slišali so se v zbornici glasovi, da je šola dobrota, ki se mora večkrat vsiljevati, da je šolska taksa protikrščanska in nazadnjaška vstanova: toda osnovi sta prodrli. Upamo pa, da sta prodrli le v Poreču!

Kaj ne, g. urednik, v blaženih časih živimo! Pa naj še kdo trdi, da je Istra tužna!

“

Društveni vestnik.

Načrt pravil

društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani.*)

§ 1. Ime društva je: „društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

§ 2: Namen društva je: zgraditi v Ljubljani poslopje za zavod pod zgornjim naslovom, v katerem se bode skrbelo za učiteljske otroke in sirote *a)* v moralnem in *b)* v gmotnem oziru. — Z moralnega stališča skrbelo se bode zlasti s tem, da bi gojenci in gojenke v šolski dobi vse svoje moči posvetile verskim in šolskim zahtevam, da bi v kakoršnikoli obliki v nramnosti ne grešili in da bi se pripravljali za prihodnje življenje. — V gmotnem oziru se bode pa pazilo, da bi v zavodu gojenci in gojenke bile tako preskrbljene, kakor v vravnatem očetovem domu.

§ 3. Sredstva tej nameri so: *a)* zbirati udnino, izdavat spise in prirejati predavanja, koncerte in razstave; *b)* darila in posebne ustanove; *c)* čisti dohodek „Učit. Tov.“, oziroma „Slov. učit. društva“ in družih knjig, ki jih izdaje Slov. učit. društvo v Ljubljani.

§ 4. Društvu more pristopiti vsak neoporečen državljan, če se oglasi pri društvenem vodstvu (odboru). Ako bi se vsprejem odrekel, odboru ni treba navajati razlogov.

§ 5. Društveniki so: *a)* pokrovitelji; *b)* ustanovniki; *c)* pravi; *č)* podporni in *d)* častni.

§ 6. Pokrovitelj more postati: *a)* vsakdo kakoršnega koli stanu, ako plača društvu 100 gld. (200 k.) jedenkrat za vselej ali pa po obrokih v teku dveh let. *b)* vsako učiteljsko društvo, ako vplača društvu 100 gld. (200 k.) jedenkrat za vselej, ali pa po obrokih v teku dveh let. *c)* občine in razna društva, ako vplačajo 100 gld. (200 k.) jedenkrat za vselej ali pa po obrokih v teku dveh let.

§ 7. Ustanovnik postane lahko vsakdo kakoršnegakoli stanu, vsaka občina in društvo, ako se zaveže na leto po 5 gld. (10 k.) vplačevati.

§ 8. Pravi društvenik je vsak ljudski učitelj ali učiteljica, ki je pristopil društvu kot pokrovitelj ali ustanovnik ali če plačuje društvu na leto po 1 gld. (2 k.).

§ 9. Podporni društvenik more postati vsak prijatelj šole in ljudskih učiteljev, kateri društvo, kakor si koli bodi gmotno podpira.

*) Načrt teh pravil objavljamo z namenom in prošnjo, da nam na podstavi tega sl. okr. učit. društva, oziroma posamezniki blagovolé do konca vel. travna izraziti svoja mnenja in želje, na katere se bode odbor Slov. učit. društva oziral in na podstavi teh podatkov sestavil pravila, koja bode — če se bode to zahtevalo — predložil občnemu zboru, če ne, pa naravnost vis. vladi v potrjenje.

§ 10. Častnim družstvenikom izvoli občni zbor takošnje osebe, ki so si pridobile posebnih zaslug za zgradbo konvikta, za ljudsko učiteljstvo ali za ljudsko šolstvo sploh.

§ 11. Vsak družstvenik ima pravico vdeleževati se društvenih shodov in koncertov, ter pri shodih govoriti in predlagati; pravi družstveniki imajo pa tudi pravico glasovati, voliti in voljen biti.

§ 12. Vsako učiteljsko društvo ima pravico toliko odbornikov dotičnega učiteljskega društva z virilnim glasom poslati v društveno vodstvo, kolikorkrat je v § 6. določeno pokroviteljino vplačalo.

§ 13. Društvena opravila oskrbuje devet voljenih odbornikov in odborniki z virilnim glasom posameznih učiteljskih društev v smislu § 12., ki imajo iste pravice, kakor voljeni odborniki. Ti volijo izmed sebe predsednika, prvega in drugega podpredsednika, tajnika in blagajnika. Vsaj pet izvoljenih odbornikov mora stanovati v Ljubljani. — Vsi funkcionarji opravljajo svoj posel brezplačno.

§ 14. Društveno vodstvo (odbor) sklicuje občni zbor in vsakoršne društvene shode, prireja koncerte, predavanja in razstave ter izdaje knjige.

§ 15. Odborovi sklepi so veljavni, če je vsaj pet izvoljenih odbornikov prisotnih. Odbor sklepa z nadpolovično večino glasov prisotnih odbornikov, kedar je pa jednako glasov, pa odloči predsednik. Zapiske odborovih sej podpisujejo vsi prisotni odborniki.

§ 16. Predsednik reprezentuje društvo osebno in pismeno, predseduje v odboru, v občnih zborih in shodih ter podpisuje s tajnikom in blagajnikom vse spise. — Podpredsednika zastopata predsednika v vsakem slučaju.

§ 17. Tajnik skrbi za vsa pisarska dela ter podpisuje s predsednikom in blagajnikom vse listine ter pripravi vse potrebno za zborovanje in daje pri njih pojasnila.

§ 18. Blagajnik prejema ves denar proti potrdilu ter objavlja četrtletno vse dohodke v glasilu Slov. učit. društva, izplačuje po predsedniku nakazane zneske in oskrbuje blagajnični dnevnik. Nabrani denar mora zanesljivo in plodonosno naložiti. Gotovina, vrednostni papirji in hranilne knjižice spravlja v društveno blagajnico, do katere imajo po jeden ključ predsednik, tajnik in blagajnik. Pri občnem zboru mora predložiti natančen račun o oskrbovanji društvenega premoženja.

§ 19. Pregledovalci računov poročajo četrtletno odboru in vsako leto pa občnemu zboru, v kakem stanu so računi, knjige in blagajnica. Vsako četrtletje, kedar se občni zbor razpiše in tudi drugokrat med letom, če se pokaže potreba, skliče predsednik pregledovalce računov, kojim mora blagajnik predložiti vse pripomočke, da morejo natančno pregledati knjige, račune in blagajnico.

§ 20. Ako zahteva pet odbornikov odborovo sejo pismeno, jo mora predsednik sklicati v 14. dneh.

§ 21. Društvo zboruje vsako leto ob času, ko je občni zbor Slov. učit. društva. Izvanredne občne zборе sklicuje društveno vodstvo, kedar se pokaže potreba, ali če vsaj tretjina pravih družstvenikov pismeno to zahteva ter naznani predmet dotične razprave. — Občni zbor sklepa z nadpolovično večino glasov prisotnih pravih družstvenikov. Ako se pri volitvi ne doseže nadpolovična večina glasov, vrši se ožja volitev med tistimi, ki dobé največ glasov. Pri enakih glasovih odloči žreb.

§ 22. Dnevni red občnemu zboru je: *a)* poročilo o društvenem delovanju preteklega leta in o proračunu za bodoče leto; *b)* pregled letnega računa; *c)* sklepanje o posebnih nasvetih; *d)* dovoljenje izrednih društvenih stroškov; *e)* prememba pravil; *f)* sklepanje o razpustu društva; *g)* volitev društvenega vodstva; *h)* volitev treh pregledovalcev računov; *i)* volitev treh razsodnikov o društvenih prepirih; *j)* razni predlogi in nasveti.

§ 23. Prepire med udi razsoja društveno vodstvo; prepire med udi in društvenim vodstvom pa na občnem zboru izvoljeni razsodniki.

§ 24. Društvo se razide in neha, če to občni zbor veljavno sklene, ali pa če je oblastvo razpusti; sicer pa neha stoprav tedaj, kedar doseže v § 2. naznačeni namen. —

Če se društvo poprej razide, oziroma če je oblastvo razpusti, pripade vse premoženje „Društvu v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“ v Ljubljani in za veljavnost sklepa o razhodu društva pri obnem zboru je potreba prisotnosti treh četrtin pravih družtenikov, od katerih morata dve tretjini glasovati za razhod.

§ 25. Ako se društvo razide vsled doseženega svojega namena, preide vse društveno premoženje v oskrbovanje „Slov. učit. društva v Ljubljani“. Pogoji pod katerimi se bode dovršeni konvikt izročil „Slov. učit. društvu v Ljubljani“, določili se bodo svoj čas v posebni listini tako, da se ne bode konvikt smel nikoli odtegniti namenu, določenemu v § 2. teh pravil.

Iz kamniškega okraja. (Vabilo.) Učiteljsko društvo za kamniški okraj zborovalo bode dne 19. mal. travna v Moravčah ob 10. uri dopoldne. Poleg običajnih točk sta na dnevnem redu tudi: *a)* praktični nastop (računstvo v I. odd.) g. J. Toman-a in *b)* razgovor o „učiteljskem domu“ in „izložbi učil“.

K polnoštevilni udeležbi vabi

odbor.

V e s t n i k.

Osobne vesti. Gosp. *Janez Raktelj*, učitelj v Vipavi je imenovan nadučiteljem na dvorazrednici v Št. Vidu nad Vipavo. Gosp. *J. Žebré* je stalno nastavljen na 2. mestu in g. *Ferdo Vigele* pa na 3. mestu na štirirazrednici v Starem Trgu pri Ložu; 4. mesto je pa dobila stalno dosedanja začasna učiteljica gđc. *Ivana Perušek*. Stalno so nastavljeni na dosedanjih mestih: gđc. *Jadviga Malovrh* na Rakeku; gđc. *Karolina Kadivnik* v Dragatušu; gđc. *Ivana Arko* v Dobropoljah in g. *Ivan Šega* pa v Dolenjem Logatci. Pomožnima učiteljema sta imenovana gg. *Fran Čuk* v Poddragi in *Peter Cebin* na Premu. Gosp. *Ivan Šuligoj*, učitelj na Ostrožnem Brdu, je imenovan stalnim učiteljem v Dol. Zemonu. G. *Josip Cepuder* 8. učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani je dobil 6. mesto na tej šoli. „*Pri Fružini*“ v Rádovini se 2. mal. travna odpre *ekskurendna šola* za šoloobvezne otroke s Pokljuke, s Pernikov in iz Rádovine; pouk bode po dvakrat na teden v poletnih mesecih oskrboval g. *Jožef Žirovnik*, nadučitelj v Gorjah. Gosp. *Fr. Lavtičar*, suplent v Kropi, je postavljen za začasnega učitelja v *Kamni Gorici*; na njegovo mesto v Kropo je prišla izprašana učiteljska kandidatinja gđc. *Apolonija Fatur* iz Ljubljane; šolsko voditeljstvo je začasno prevzela odotna prva učiteljica gđc. *Antonija Okorn*. — Gđc. *Olga Wurner*, bivša začasna učiteljica v Begunjah, je prideljena v službovanje štirirazrednici v *Radovljici*. — V *Lescach* se je za dōbo odsotnosti g. *Simona* uvedel ekskurendni pouk, katerega oskrbuje po trikrat na teden g. *Jožef Turk*, nadučitelj v Begunjah. — G. nadučitelj *Karl Bernard* na Jesenicah, ki je bil zaradi bolehnosti več mesecev na dopustu, je 1. t. m. pouk spet prevzel, zato pa je izstopila pomožna učiteljica gđc. *Paula Kren*, ki ga je nadomestovala. — G. *J. Črné*, učitelj na Vrhniki je na lastno prošnjo vpokojen.

Umril je dne 17. sušca v Kranji vpokojeni učitelj g. *Jakob Ukmar* in dne 18. sušca je pa prominul g. *Ivan Ferlan*, učitelj v Tunjicah. N. v m. p.!

Marija Murnik-ova †. Dne 20. sušca je umrla v Ljubljani soproga ces. svētnika g. I. Murnika. Poleg mnogih vrlin in čednosti, ki so dišile preblago in prerano umrlo pokojnico, odlikovala se je posebno v milosrčnosti in dobrotljivosti do revne mestne šolske mladine. Leto za letom je hodila v začetku šolskega leta od hiše do hiše, od družine do družine ter poslala mlodarov, s kojimi je vsako leto preskrbela čez sto šolarjev z gorko zimsko obleko. Bog daj preblagi pokojnici večni mir in ji stotero povrni njena človekoljubna dejanja, ki jih je s tako gorečnostjo izvrševala na zemlji! Gospodu ces. svētniku izrekamo pa naše iskreno sočutje!

Izlet čez Šmarno Goro v Medvode priredi „Slov. učitelj. društvo“ dne 5. mal. travna. Odhod iz Ljubljane je opoldne z vlakom. Gosti dobro došli!

Naznanilo. V „Popotniku“ bilo je lansko leto čitati, da so gg. učiteljem na Čškem dovolili mesečne plače dobivati po pošti. — Podpisani je tudi stavil predlog pri učiteljski konferenciji v Krškem minulega leta, ter je visoki c. kr. dež. šolski svet ukazal sestaviti prošnjo, kojo naj vsi podpišejo, kateri žele mesečno plačo po pošti dobivati. Storiilo se je to. — Dne 10. sušca t. l. je pa sl. c. kr. okr. šolski svet v Krškem poslal odgovor, da z noto c. kr. poštnega in tetegrafičnega ravateljstva v Trstu ne dovoli poštnine prosto

pošiljatev mesečnih plač učiteljem, ker so po zakonu z 2. oktobra 1865 št. 108 le za državo ali deželo potrebni denarji smejo pošiljati poštnine prosto itd., torej nam učiteljem ne! Meni kot poročevalcu se je to naznanilo, da svoje častite tovariše o tem obvestim.

Jan Saje, nadučitelj v Št. Jerneji.

Vabilo slovenskim pisateljem. Leta 1893. v Ljubljani umrlí trgovec g. *Anton Knez* je v svoji oporoki postavil „Slovensko Matico“ za svojega glavnega dediča ter ji naročil, naj iz dohodkov njegove ustanove izdava ceneno zabavno in poučno knjižnico, v kateri naj bi se tiskali v strogo narodnem duhu, na podlagi katoliške vere, toda v svobodomiselnem zmislu pisani spisi.

Ker Matica namerava letos pričeti z izdavanjem Knezove knjižnice, obrača se s tem vabilom do vseh slovenskih pisateljev, prijazno jih prošče, da bi jo v ta namen blagovoljno podpirali ter ji poslali primernih spisov.

Dasi Matica razven prevodov rada sprejme vsak daljši ali krajši izvorni spis, ki se ujema z ustanovnimi določili, vendar poudarja, da bi ji posebno dobro došle zlasti povesti, poljudno pisane v prvi vrsti srednjemu stanu namenjene razprave zemljepisne, zgodovinske in prirodnoznanke vsebine, životopisi, popotne črtice, slike iz domoznanstva in sploh vsakovrstni spisi, če le ugajajo zgoraj navedenim pogojem. Tiskovno polo bode Matica pisateljem plačevala po 24–40 gld.

„Slovenska Matica“ sicer rada vsprejme vsak primerni spis, kadarkoli se ji pošlje, vendar prosi slovenske pisatelje, da bi vsaj do 1. julija t. l. blagovoljno poslali rokopisov, o katerih želé, da bi bili tiskani v I. zvezku Knezove knjižnice.

V Ljubljani dne 15. svečana 1894.

Za predsedništvo „Slovenske Matice“:

Fr. Levec,
predsednik.

Evgen Lah,
tajnik.

Kako se prepričaš, če si prav množil? Malo znano, a jako lahko se je prepričati, če se ni pri množenju velikih številk vrinila kaka zmota. Recimo, da imamo množiti 237.324 s 7539. Produkt znaša: 1.789.185.626. — Ali je to prav, poskusimo tako-le: Najprej seštejemo številke multiplikandove: 2 in 3 in 7 in 3 in 2 in 4 = 21; te vsote številke tudi seštejemo: 2 in 1 = 3. Ravno tako naredimo s številkami multiplikatorjevimi: 7 in 5 in 3 in 9 = 24 in 2 in 4 = 6. Sedaj množimo $3 \times 6 = 18$ in seštejemo številke tega produkta: 1 in 8 = 9. Sedaj seštejemo številke produkta: 1 in 7 in 8 in 9 in 1 in 8 in 5 in 3 in 6 = 54 in številke te vsote morajo znašati 9; kakor je tudi res: 5 in 4 = 9.

Dekliška meščanska šola. Vodstvo uršulinskega konventa ljubljanskega namerava ustanoviti dvojje meščanskih deklških šol in se storilo v to svrhu že vse potrebne korake. Poučni jezik bil bi v zunanji šoli *slovenski*, v notranji pa *nemški*, za učenje slovenske narodnosti pa bi bila slovensčina tudi v notranji šoli obvezni predmet, in na zahtevo poučeval bi se v slovensčini tudi krščanski nauk. — Ti meščanski šoli bili bi urejeni tako, da bi na dosedanjih dveh osemrazrednicah (notranji in zunanji) odpal VI., VII. in VIII. razred, na mesto teh pa stopili po trije tečaji meščanskih šol, izmej katerih bi se vsako leto ustanovil po jeden tečaj. Tudi šolski odsek obč. sveta ljubljanskega se je nedavno dlje časa bavil z vprašanjem „slovenske višje deklške šole“. Umestno bi pač bilo, da se ta nujna zadeva kar prej mogoče spravi v tir.

100 gld. podpore je dovolila trgovska in obrtniška zbornica kranjska učiteljem, ki obiskujejo petmesečni risalni tečaj na c. kr. drž. obrtni šoli v Gradci.

V odbore obrtnih nadaljevalnih šol je izvolila trgovska in obrtniška zbornica te-le zastopnike: za Ribnico Marka Burgerja, za Postojno Riharda Šeberja, za Kočevje Petra Jakliča, za Krško Antona Jugoviča, za Kranj Ignacija Foka, za Novo Mesto dr. Jos. Marinkota, za Trzič Leopolda Ahačiča, za Kamnik Avguština Hermana, za Radovljico Ivana Sartorija, za Metliko Frana Štajerja, za Škofjo Loko Ivana Guzela.

Dohodki bivšega naučnega ministra bar. Gauča. Baron Gauč ima sedaj kot bivši minister na leto 6000 gld. mirovnine in kot sedanji upravitelj dunajskega „Terezijanišča“ letno plačo 15.000 gld. Ni slabo!

Velik koncert priredil je Bolzanovi pododbor pri Besedi učiteljski v Pragi dne 18. sušca t. l. v korist „sirotišnice učiteljskih otrok“, pri katerem so sodelovali prvaki na glasbenem polji, recimo gospa Maturova, primadona opere pri Narodnem gledališču; gđc. Marakova, virtuozinja na harfi; profesorja na konservatoriji gg. J. Klička in H. Trneček ter g. P. Reising, virtuoz na goslih.

Uniformirani srednješolci. Gališki deželni šolski svet je sklenil uniformiranje vseh srednješolskih dijakov in naučno ministerstvo je ta sklep odobrilo. Začetkom pridnjskega šolskega leta bo torej gališka srednješolska mladina uniformirana in sicer tako-le:

Temnomodra bluza s stoječim ovratnikom, na katerem srebrni ali zlati prami kažejo, kateri razred obiskuje nosilec; hlače iz sivega sukna, poleti iz ruskega platna, in dolga zimska suknja z modrimi obšivi. Namestu klobukov nosili bodo srednješolci gališki modre čepice z ušitimi inicijali. Troški take uniforme so preračunjeni za manjše dijake na 25 do 34, za večje na 34 do 45 gld. Kmetški roditelji bodo te stroške posebno lahko zmagovali!

Slavno bivališče poljskih kraljev „Wawel“ v Krakovu, v katerem so zdaj vojašnica, ječe in vojna bolnica, naj bi se po predlogu „Gaz. Nar.“ odkupil od vojnega erara, restavriral in kot narodno darilo poklonil cesarju povodom 50 letnega jubileja. Vsi poljski listi pozdravljajo to misel z navdušenjem.

Novoletno darilo Sv. Očetu. Brazilski veleposlanec pri Vatikanu je poklonil imenom svoje vlade Sv. Očetu dve redki papigi. Papež Leon XIII. ima namreč v Vatikanskih vrtovih veliko zbirko najredkejših tičev.

Papežev dvor. Sv. Oče Leo XIII. ima v svoji službi 1160 uradnikov in služb. V vatikanski palači ima na razpolaganje 11.500 sob.

Država in ljudsko šolstvo. Za vzdrževanje ljudskega šolstva so po postavah poklicane v prvi vrsti dežele. Država samo nadzoruje i tu in tam podpira ljudske šole n pr. v Trstu. Posebno veliko stori država za ljudsko šolstvo na Tirolskem, kjer je leta 1893. dala 38.000 gld. podpore sploh in še posebej 15.000 gld. v prospah nemškega šolstva na južnem Tirolskem. Zakaj bi vlada iz istih vzrokov, kakor na Tirolskem, ne podpirala ljudskega šolstva v slovenskih pokrajinah?

List za ženske. Celo v Siriji pečajo se prav temeljito z ženskim vprašanjem. Začel je namreč izhajati list, ki razpravlja to vprašanje. List se imenuje „*El Fatat*“ („Mlada žena“) in urednica mu je sirska dama, gdč. Hind Nonsal v Tripolisu. Vsi sotrudniki lista so ženske.

Zahvala. G. Alojzij Rutar, strojevodja pri južnej železnici v Borovnici je blagovolil podariti tukajšnji šoli svojo bogato zbirko morskikh konkilij, za kar se mu tem potoin prav prirčno zahvalujeta kr. šolski svet in šolsko vodstvo v Tominu. Bog plati vrlemu šolskemu prijatelju!

V Tominu, dne 23. sušca 1894.

Ivan Sirca, nadučitelj-voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 260

o. š. sv. Na štirirazrednici v Vipavi je popolniti izpraznjeno drugo učno mesto z dohodki III. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje je predložiti službenim pótém podpisaneu uradu do 14. mal. travna 1894.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojini, dne 17. sušca 1894.

Št. 240

o. š. sv. Na jednorazrednici v Št. Lampretu je razpisana v stalno ali začasno nameščenje služba učitelja-voditelja s 450 gld. in prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim pótém do 20. mal. travna semkaj vlagati.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, dne 28. sušca 1894.

Listnica uredništva. G. J. L. v B. n. C.: Če nam bode prostor dopuščal, priobčimo oceno III. zvezka Kosijeve zabavne knjižnice v prihodnji številki. — G. Št. P. v P.: Ni bilo mogoče za to številko; pa prihodnjič. — G. J. B. v P.: Prihodnjič!

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1¹/₄ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, sv. Petra nasip št. 37; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2. Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.